

HIGIENSKA PRIPOROČILA ZA IZVAJANJE STORITEV: IZDELAVA IN POPRAVILA NA PODROČJU TEKSTILNE, OBUTVENE IN USNJARSKE DEJAVNOSTI V ČASU EPIDEMIJE COVID-19

14. 05. 2020

Poleg ustaljene dobre higienske prakse, ki velja za posamezne storitve, je treba v času epidemije COVID-19 upoštevati še dodatne ukrepe, ki jih navajamo v nadaljevanju.

Najpomembnejša pot prenosa novega koronavirusa je
preko izločkov iz dihal in preko onesnaženih rok.

Roke vedno smatramo kot kontaminirane,
izjema je le neposredno po njihovem umivanju ali razkuževanju.

Z upoštevanjem vseh navedenih ukrepov bomo zmanjšali možnost za okužbo in s tem ščitili sebe in druge. Za pravilno izvajanje samozaščitnih ukrepov mora vsak prevzeti odgovornost.
Popolne varnosti ni.

Ukrepi, ki jih morajo upoštevati vsi – izvajalci storitev in stranke:

- Upoštevanje vseh splošnih ukrepov za zaščito pred okužbo z novim koronavirusom (Preprečevanje okužbe z virusom SARS-CoV-2: <https://www.nijz.si/sl/preprecevanje-okuzbe-z-virusom-sars-cov-2019>),
- Kaj lahko storim, da preprečim širjenje novega koronavirusa: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/plakat_navodila_preprecitev-sirjenja.pdf),
- Izvajalci storitev in stranke morajo biti brez znakov okužbe dihal (npr. nahod, kašljanje, bolečine v žrelu, povišana temperatura...).
- Pogosto naj si umivajo ali razkužujejo roke (npr. z razkužilom na osnovi 60 do 80 % alkohola).
- Naj se ne dotikajo obraza, zlasti ne ust, nosu in oči, preden so roke umite ali razkužene.
- Upoštevajo naj higieno kihanja, kašlja.
- Upoštevajo naj razdaljo med osebami, vsaj 1,5 do 2 metra.

- Izvajalci storitev in stranke med srečanjem nosijo obrazne maske. Pri postopkih jemanja mere in pomerjanja zgornjih kosov oblačil pa naj zaradi medosebne razdalje, ki je manjša od 1,5 metra, izvajalec nosi poleg obrazne maske še vizir. Stranka nosi obrazno masko ali po možnosti kirurško masko IIR.
- Dobro so seznanjeni s pravilnim načinom nošenja in snemanja mask. Maska mora segati od korena nosu do pod brado, med nošenjem se je ne dotikajo. Masko je treba zamenjati na 2 do 3 ure oz. prej, če se zmoči. Pred in po uporabi maske si je treba temeljito umiti ali razkužiti roke.
- Čim manj naj se dotikajo različnih predmetov in površin, le toliko, kot je nujno.
- Neposreden kontakt izvajalec storitve – stranka naj bo omejen na minimum.
- Kjer je možno, naj se stranka dogovori za termin obiska po telefonu in ob tem tudi o željeni storitvi.
- Svetujemo brezstično plačevanje.

1. Izdelava in popravila na področju tekstilne dejavnosti

Ukrepi za zaposlene:

- V prostoru naj bo naenkrat le ena stranka, oz. pri večjih izvajalcih toliko, kot jih lahko naenkrat postrežejo. Po potrebi naj stranke naročajo na določen termin.
- V poslovnem prostoru mora biti zagotovljena možnost umivanja in/ali razkuževanja rok za zaposlene ter razkuževanja rok za stranke.
- Podajalniki razkužila naj bodo nameščeni na vhodu in glede na velikost poslovnega prostora tudi v prostoru.
- Zaposleni naj bo pozoren, da si stranka ob vstopu v poslovni prostor razkuži roke in nosi obrazno masko.
- Zaposleni naj si pogosto umiva ali razkužuje roke (npr. po uporabi telefona, računalnika, blagajne, denarja, obleke in drugih tekstilnih izdelkov, blaga, šiviljskih pripomočkov, opreme...), obvezno tudi pred vsakim sprejemom blaga ali oblačil od stranke, pred in po jemanju mere ter pred oddajo izdelkov stranki.
- Blago in oblačila, ki jih izvajalec sprejme v izdelavo ali popravilo, naj bo novo oz. oprano. Če je zaskrbljen, jih za večjo varnost pred začetkom dela lahko deponira za 1 do 2 dni*. Vse potrebne dodatke (gumbe, zadrge, okrasne dodatke...) naj razkuži z alkoholnim razkužilom (npr. obriše z alkoholnim robčkom).

Ocenjujemo, da je možnost prenosa novega koronavirusa preko blaga in dodatkov za oblačila ob upoštevanju higiene rok in nedotikanja obraza majhna.

Do sedaj znanih podatkov iz literature o preživetju novega koronavirusa na različnih vrstah tkanin je malo. Po nekaterih podatkih virus na tekstilu v laboratorijskih pogojih preživi 1 dan. Na različnih dodatkih (gumbi, zadrge, okrasni dodatki...), ki so iz plastike, kovine, je čas preživetja virusa daljši (3 dni)*. Priporočamo razkuževanje teh dodatkov.

- Zaposleni naj pogosto čistijo ali razkužujejo površine, ki se jih ljudje pogosto dotikajo: npr. kljuke, ročaji, police, pulti, šiviljski pripomočki in stroji, blagajna, tipke terminala POS.
- Za čiščenje in razkuževanje prostorov naj se smiselno uporabljajo navodila iz dokumenta Priporočila za čiščenje in razkuževanje prostorov izven zdravstvenih ustanov v času epidemije COVID-19: <https://www.nijz.si/sl/navodila-za-ciscenje-in-razkuzevanje-prostorov-izven-zdravstvenih-ustanov-v-katerih-se-je-zadrzeval>.
- Prostore je treba stalno in učinkovito zračiti. V primeru mehanskega prezračevanja naj se zrak izmenja le s svežim zunanjim zrakom, brez recirkulacije (kroženja) zraka. (Navodila za prezračevanje prostorov izven zdravstvenih ustanov v času širjenja okužbe COVID-19: <https://www.nijz.si/sl/navodila-za-prezracevanje-prostorov-izven-zdravstvenih-ustanov-v-casu-sirjenja-okuzbe-covid-19>).

Jemanje mere, pomerjanje oblačil:

- sta rizična postopka za prenos virusa med zaposlenim in stranko, saj zaradi narave dela ni možno zagotoviti razdalje med osebama 1,5 metra, ki je eden od temeljnih ukrepov za preprečevanje prenosa virusa.
- Zaposleni naj nosi obrazno masko.
- V primeru jemanja mer in pomerjanja zgornjih kosov oblačil naj za večjo varnost zaposleni nosi še vizir.
- S stranko se izogibata kontaktu obraz proti obrazu.
- Vizir po delu obriše z alkoholnim razkužilom, da je za naslednjo stranko razkužen.
- Z upoštevanjem navedenih ukrepov je možno tveganje za prenos virusa zmanjšati, ne pa popolnoma izključiti. Odločitev za storitev jemanja mer in pomerjanja je tako izključno odgovornost stranke, prav tako je opravljanje storitve izključno odgovornost izvajalca.

Starejši ljudje in bolniki s kroničnimi nenalezljivimi boleznimi z večjim tveganjem za težji potek bolezni morajo še posebej upoštevati preventivne ukrepe in se dodatno zaščititi. Dokler epidemija ne izzveni, naj zato razmislijo o nujnosti posluževanja šivanja oblačil po meri.

Ukrepi za stranke

- Upoštevajo vse splošne zaščitne ukrepe.
- Zadrževanje v poslovnem prostoru naj bo čim krajše.

- Ob vходу in izhodu ter po potrebi vmes si razkužijo roke.
- Čim manj naj se dotikajo katerihkoli površin in predmetov.
- Nosijo naj obrazno masko, pri postopkih jemanja mer ali pomerjanja po možnosti kirurško masko IIR.
- Doma naj pralna oblačila pred uporabo operejo z detergentom na najvišji temperaturi, ki jo oblačilo prenese. Za ostala oblačila in izdelke priporočamo, da jih ločeno shranijo za 1 do 2 dni, preden jih začnejo uporabljati. Gube, zadrge in ostale dodatke obrišejo z alko- holnim robčkom.

2. Izdelava in popravila na področju obutvene in usnjarske dejavnosti

Ukrepi za zaposlene:

Smiselno se upoštevajo ukrepe, navedeni pri tekstilni dejavnosti.

O preživetju novega koronavirusa na površinah usnjarskih izdelkov in obutve je še veliko neznanega. Podatkov o preživetju na usnju, gumi, poliuretanu in drugih materialih, ki se uporabljajo v usnjarstvu in čevljarstvu, je zaenkrat v literaturi zelo malo, ali jih ni. Po nekaterih podatkih naj bi korona virus na podplatih čevljev, ki so iz usnja, gume ali na osnovi PVC, lahko preživel 5 dni. Po podatkih za tekstil v laboratorijskih pogojih preživi 1 dan. Na materialih, kot so plastika in kovina, preživi 3 dni*.

*Po do sedaj znanih literaturnih podatkih novega koronavirusa SARS-CoV-2 na tiskarskem in tekstilnem papirju niso zaznali živega 3 ure po inkubaciji(1), na bakreni površini 4 ure(2), na kartonu 24 ur(2), na gladkih površinah, kot so steklo in bankovci, 4 dni(1), na gladkih površinah, kot sta jeklo in plastika, pa 7 dni po inkubaciji(1). Novi koronavirus je preživel v zelo nizkih koncentracijah na površinah iz nerjavečega jekla 2 dni in plastike 3 dni po inkubaciji(2). Stabilnost oziroma infektivnost virusa je bila določena v laboratorijih v optimalnih pogojih in z visokimi začetnimi koncentracijami virusa(1,2). V praksi je zaradi dodatnih faktorjev, kot so dnevna svetloba, nihanja v temperaturi in vlažnosti in nižjih začetnih koncentracij virusa, pričakovati, da je stabilnost manjša kot v imenovanih laboratorijskih študijah(3).

Materiale, ki so novi in se uporabljajo za izdelavo novih izdelkov ter za popravila (npr. usnje, guma...), po vsej verjetnosti lahko smatramo za čiste.

Predmete, ki jih izvajalec sprejme v popravilo, pa je treba smatrati kot onesnažene, lahko tudi s koronavirusom.

Virus odstranimo lahko z milom, detergentom ali uničimo z ustreznim razkužilom.

Še posebej čevlje oz. podplate čevljev moramo smatrati kot onesnažene in temu primerno ravnati.

- Zaposleni naj izdelke, ki jih sprejme v popravilo, najprej očisti. Pri čevljih naj bo pozoren zlasti na podplate.
- Uporabi vodno raztopino detergenta ali razkužilne robčke (npr. alkoholne), če material to prenese.

- Pri tem ima predpasnik in rokavice, ki jih po zaključku opravila zavrže ter si umije ali razkuži roke. Če dela brez rokavic, si po zaključku dela umije ali razkuži roke.
- Če materiali čiščenja z raztopino detergenta ali razkuževanja ne prenesejo, naj predmete pred pričetkom dela deponira za nekaj dni. Priporočamo 3 dni.
- Po zaključenem delu vse predmete in površine očisti in razkuži ter umije ali razkuži roke.

Ukrepi za stranke

- Upoštevajo vse splošne zaščitne ukrepe.
- Zadrževanje v poslovnem prostoru naj bo čim krajše.
- Ob vходу in izhodu ter po potrebi vmes si razkužijo roke.
- Čim manj naj se dotikajo katerihkoli površin in predmetov.
- Nosijo naj obrazno masko
- Doma naj čevlje (zlasti podplate) ali druge izdelke, ki jih namerava odnesti v popravilo, očistijo in obrišejo z raztopino detergenta ali alkoholnimi robčki. Če je obutev iz pralnega materiala, naj jo opere z detergentom, ročno ali v stroju.
- Po opravljenem popravilu: če so izdelki iz materiala, ki brisanja z raztopino detergenta ali razkužilnimi robčki ne prenesejo, jih za večjo varnost ločeno shranijo (priporočamo 3 dni), preden jih začnejo uporabljati.

Roke, s katerimi smo se dotikali katerihkoli predmetov, so onesnažene, lahko tudi z novim koronavirusom.

Čim prej si jih umijemo ali razkužimo.

Še posebej se z njimi ne dotikamo obraza, ust, nosu in oči, preden jih ne umijemo ali razkužimo.

Ocenjujemo, da je možnost prenosa novega koronavirusa preko izdelkov obutvene in usnjarske dejavnosti ob upoštevanju higiene rok in nedotikanja obraza majhna.

Navedena priporočila so podana s higienskega vidika. Natančnejša navodila za zaposlene za posamezna delovna mesta poda pooblaščen specialist medicine dela, ki natančno pozna organizacijski proces in tveganja na posameznih delovnih mestih. Spletna stran medicine dela, dostopna na naslednji povezavi: <https://www.anticovid.zmdps.si/>

Viri:

- Chin, A. W. H. et al. (2020). Stability of SARS-CoV-2 in different environmental conditions. *The Lancet Microbe*. doi:[https://doi.org/10.1016/S2666-5247\(20\)30003-3](https://doi.org/10.1016/S2666-5247(20)30003-3) *Lancet Microbe* 2020. Published Online April 2, 2020
- Neeltje van Doremalen et al. (2020). Aerosol and Surface Stability of SARS-CoV-2 as Compared with SARS-CoV-1. *The New England Journal of Medicine* (6. april 2020).
- BfR. Nemški Zvezni inštitut za oceno tveganja. Dne 12.5.2020 vzeto s spletne strani: https://www.bfr.bund.de/en/can_the_new_type_of_coronavirus_be_transmitted_via_food_and_objects_-244090.html
- <https://www.ibtimes.com/covid-19-update-coronavirus-can-live-shoes-five-days-or-more-experts-say-2948842>
- https://www.huffingtonpost.co.uk/entry/coronavirus-on-shoes-brought-into-homes_l_5e7a5843c5b6f5b7c54c3786?guce_referer=aHR0cHM6Ly9tZXRyby5jby51ay8yMDIwLzAzLzI2L2Nvcn9uYXZpcn-VzLWNhbi1zdXJ2aXZILXNob2VzLWZpdmUtZGF5cy1kaXN-IYXNILXNwZWNPYWxpc3RzLXdhcm4tMTI0NTk1MDUvP2I0bz1jYnNoYXJl&guce_referer_sig=AQAAAA34eyGdvreQnm5rXaQ6j8gpPe6tgM19_724BXUsXqQXSECu-4UGK9KNRiUg-Jbou_TDZSzuB-vboYWF2tJiFOiXmuQFb8KIOiwgWskLMmUboBeRjqekJt9fk-sef-fon3uvEglCqJ3G2J8L9a3-G_qF_BgJdAUj3vF0vUNwz3OUza&guc_consent_skip=158824199